

11.8.2025

VN/25055/2023
VN/25055/2023-STM-150

Työ- ja elinkeinoministeriö

STM:n lausunto hallituksen esityksestä laeiksi huoltovarmuuden turvaamisesta ja Huoltovarmuuskeskuksesta sekä turvavarastolain muuttamisesta

1 § Lain soveltamisala ja tavoitteet

STM pitää turvallisuusympäristön muutokset huomioiden perusteltuna, että pykälä sisältää myös normaaliolojen vakavat häiriötilanteet –käsitteen poikkeusolojen lisäksi. Pykälän 1 momentissa säädetäisiin, että väestön toimeentulon ja suojaamisen, maan talouselämän, maanpuolustuksen sekä turvallisuuden kannalta turvattaisiin välttämättömät taloudelliset toiminnot, välttämättömien tavaroiden ja palvelujen tuotanto ja saatavuus sekä kriittinen infrastruktuuri. Esityksessä todetaan, että tämä vastaa nykyisen sääntelyn soveltamiskäytäntöä, koska jo nykyisin erilaiset väestön suojaamisen ja maan turvallisuuden kannalta välttämättömät toiminnot kuuluvat väestön toimeentulon turvaamiseen. STM pitää välttämättömänä, että lain soveltamisalaan sisältyy jatkossakin sosiaali- ja terveydenhuolto, mikä osoittautui kriittiseksi Covid-19 -pandemian aikana.

2§ Huoltovarmuudesta vastaavat viranomaiset

STM pitää ehdottoman tärkeänä, että jokainen ministeriö vastaa jatkossakin huoltovarmuudesta omalla hallinnonalallaan. Tämän tulee heijastua myös Huoltovarmuuskeskuksen ohjaukseen.

4§ Huoltovarmuuskeskuksen tehtävät

STM katsoo, että Huoltovarmuuskeskuksen tehtävät on muotoiltu esityksessä varsin laajasti. Tämä aiheuttaa käytännössä sen, että ne ovat osin päällekkäisiä muiden ministeriöiden ja toimivaltaisten viranomaisten tehtävien kanssa. On tärkeää, että ministeriöillä on tosiasiallinen mahdollisuus ohjata Huoltovarmuuskeskuksen toimintaa.

STM kiinnittää huomiota siihen, että tulisiko tehtävissä nyt esitettyä voimakkaammin korostaa erityisesti Huoltovarmuuskeskuksen yhteistoimintaa elinkeinoelämän kanssa huoltovarmuusasioissa.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 33
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 8
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

02951 63415
+358 2951 63415

kirjaamo.stm@gov.fi
stm.fi

Ehdotetun 4 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan Huoltovarmuuskeskuksen tehtävänä olisi kehittää ja koordinoita viranomaisten, elinkeinoelämän ja järjestöjen yhteistoimintaa huoltovarmuusasioissa. Ehdotamme, että perusteluissa tuotaisiin selkeämmin esiin, että koordinaatiolla ei tarkoiteta ministeriöiden toimintaa ohjaavaa toimivaltaa.

STM katsoo, että 3 kohdan mukainen tilannekuva olisi syytä määritellä säännöksessä tarkemmin, erityisesti huomioiden siihen liittyvä tiedonsaantioikeus. STM kiinnittää huomiota siihen, että lain sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) 51§:n mukaan sosiaali- ja terveysministeriö muodostaa yhteistyössä valmiuskeskusten kanssa valtakunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon tilannekuvan. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että valtion varmuusvarastointiin liittyvä suunnittelu on tehtävä sosiaali- ja terveydenhuollon osalta yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön ja hyvinvointialueiden kanssa.

Ehdotetun 4 kohdan osalta STM katsoo, että esityksessä tulisi vielä varmistaa sen suhde yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annettuun lakiin (310/2025).

7§ Huoltovarmuuskeskuksen ohjaus

STM toteaa, että sosiaali- ja terveydenhuollossa on selkeä tarve yhteensovittaa toimintaa hyvinvointialueiden ja Huoltovarmuuskeskuksen kesken. Toimialakohtaiselle ohjaukselle on lisääntyvä tarve myös mm. kansainväliseen yhteistyöhön liittyen. Toimialaohjausta on syytä tehdä myös muutoin, kuin 8§:ssä mainitun ohjausryhmän kautta. Osa ohjauksesta on luonteeltaan varsin operatiivista, joka ei välttämättä sovi ohjausryhmätasolle käsiteltäväksi.

8§ Huoltovarmuuskeskuksen ohjausryhmä

STM haluaa kiinnittää huomiota siihen, että huoltovarmuuskeskuksen toiminta on laajaa ja kattaa yhteiskunnan eri sektorit. Huoltovarmuuskeskuksen ohjausryhmän toiminta muodostuu näin keskeiseksi ja sen on huomioitava eri toimialojen tarpeet. On todennäköistä, että muilla ministeriöillä ei ole riittävää asiantuntemusta muiden ministeriöiden toimialojen tarpeiden arvioimiseen.

13§ Valtion varmuusvarastoja koskeva päätöksenteko

Pykälän 2 momentissa todetaan, että muilta osin päätöksentekoon varmuusvarastojen perustamisesta, käyttöönotosta, lakkauttamisesta, varmuusvarastosta käyttöönotetun raaka-aineen tai tuotteen korvaamisesta uudella raaka-aineella tai tuotteella ja varmuusvarastoitavan raaka-aineen ja tuotteen hankintaan tai luovutukseen sovelletaan 5 §:ssä, 8 §:n 2 momentissa ja 14 §:ssä säädettyä. Nämä kyseiset pykälät koskevat pääjohtajaa ja johtoryhmää, Huoltovarmuuskeskuksen ohjausryhmää ja lääkkeitä, lääkinnällisiä laitteita, henkilösuojaimeja ja muita terveydenhuollossa käytettäviä tavaroita koskevaa päätöksentekoa. Muotoilu jättää STM:n näkemyksen mukaan epäselväksi, mikä taho tosiasiallisesti päättää momentissa mainituista asioista.

14§ Varmuusvarastoituja lääkkeitä, lääkinnällisiä laitteita, henkilösuojaimeja ja muita terveydenhuollossa käytettäviä tavaroita koskeva päätöksenteko

STM pitää välttämättömänä, että sosiaali- ja terveydenhuollon osalta päätöksenteko on sosiaali- ja terveysministeriöllä esityksen perustelujen mukaisesti.

15§ Tuotantovarausten ja suorituskyykyvarausten hankinta

STM kiinnittää huomiota siihen, että esityksessä on todettu, että tuotantovaraukset ja suorituskyyky-varaukset olisivat käytännössä vaihtoehtoinen keino järjestää varmuusvarastointi. Tällöin olisi perusteltua arvioida sitä, tulisiko niihin liittyvän päätöksenteon olla 13§ ja 14§:n pykälien mukaisesti järjestetty.

16§ Huoltovarmuusrahasto ja huoltovarmuusmaksu

STM pitää kannatettavana, että huoltovarmuusrahastosta voidaan korvata kriisitoimenpiteisiin liittyviä kustannuksia. Tämä on ollut välttämätöntä mm. tilanteissa, joissa on edellytetty 1-2 vuorokauden sisällä toteutettavia toimenpiteitä, kuten hankintoja.

23§ Huoltovarmuuskeskuksen tiedonsaantioikeus

STM katsoo, että Huoltovarmuuskeskuksen tiedonsaantioikeus on avoin ja kattaa paljon erilaisia viranomaisia. Tietojen välttämättömyys tulisi paremmin pystyä sitomaan Huoltovarmuuskeskuksen tehtäviin. Tietoja luovuttavan viranomaisen olisi käytännössä mahdotonta arvioida luovutettavien

tietojen välttämättömyyttä. Tämä johtuu osin siitä, että Huoltovarmuuskeskuksen tehtävät ovat ehdote-tussa 4 §:ssä määritelty valtaosin niin laveasti, ettei niiden pohjalta ole mahdollista yksilöidä, mitä tietoja tehtävän suorittaminen edellyttäisi.

24§ Tietojenantovelvollisuus

STM kiinnittää huomiota siihen, että kun tietojenantovelvollisuus on määritelty perustuen hyvin yleisesti muotoiltuihin tehtäviin ja niiden suorittamiseksi välttämättömiin tietoihin, tietojenantovelvollisuuden tarkkarajaisuus- tai täsmällisyysvaatimus eivät toteudu. Kuten yllä jo tuotiin esiin, tehtävien perusteella ei ole käytännössä mahdollista päätellä, mitkä ovat niiden suorittamiseksi Huoltovarmuuskeskukselle välttämättömät tiedot. Ehdotetut 27 ja 28 §:ien mukaiset sanktiot korostavat edelleen sitä, että yksityisten toimijoiden tietojenantovelvollisuus tulisi muotoilla nykyistä tarkkarajaisemmin ja täsmällisemmin.

25§ Salassa pidettävän tiedon luovuttaminen

STM toteaa, että jatkovalmistelussa olisi syytä harkita, tulisiko pykälässä ottaa kantaa sektorien, poolien ja toimikuntien yritysten edustajien asemaan, vastuuseen tai niiden salassapitovelvoitteeseen ja siihen, miten tietoja luovutettaessa voidaan varmistua siitä, ettei tiedon salassapito vaarannu tai että elinkeinonharjoittajat eivät hyödynnä tietoja luvattomasti.

Muu asia, jonka haluatte tuoda työryhmän tietoon

STM pitää huoltovarmuuslainsäädännön ja Huoltovarmuuskeskuksen toiminnan kehittämistä välttämättömänä huomioiden turvallisuusympäristössämme tapahtuneet muutokset ja mm. Covid-19 – pandemiasta ja Ukrainan sodasta saadut kokemukset. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti poikkihallinnollisen työryhmän valmistelemaan huoltovarmuussäätelyn uudistamista. STM on osallistunut kyseisen työryhmän työhön ja näin esityksen valmisteluun.

STM kannattaa toimivaltaisten ministeriöiden ohjauksen vahvistamista Huoltovarmuuskeskuksen toiminnassa. Näin voidaan huolehtia mm. siitä, että resursseja kohdennetaan yhteiseen priorisointiin perustuen niin toimialojen välillä kuin niiden sisällä. Toisaalta yhteisen priorisoinnin tekeminen voi osoittautua myös haastavaksi. Tämä edellyttäneen erityisesti tulevan ohjausryhmän toiminnan seuranta ja arviointia.

Eduskunta on hyväksynyt viime vuosina useita sosiaali- ja terveydenhuollon valmiutta ja varautumista koskevia lakimuutoksia. Sosiaali- ja terveydenhuollon valmiutta ja varautumista on kehitetty myös materiaalisien varautumisen osalta. Huoltovarmuuskeskuksen toiminta tulee jatkossa yhä paremmin yhteensovittaa hyvinvointialueiden vastuulla olevan sosiaali- ja terveydenhuollon varautumisen kanssa niin, että ne täydentävät toisiaan. Kokonaisuudessa tulee huomioida yhteistyö yksityisen sektorin kanssa.

Huoltovarmuustoiminnan vahvuus on STM:n näkemyksen mukaan ollut erityisesti yhteistoiminnassa yksityisen sektorin kanssa. Kehittämistyössä tulee huolehtia siitä, että yritysten halukkuus varautumisyhteistyöhön säilyy ja jopa paranee entisestään. Esityksen mukaiset muutokset Huoltovarmuuskeskuksen ohjaukseen ovat merkittäviä. STM katsoo, että lainsäädännön muutoksen vaikutuksia tulee seurata huolellisesti. Esityksessä on useita erilaisia yhteistyörakenteita kuten yhteistyöryhmä, huoltovarmuusneuvosto ja sektorit, poolit ja toimikunnat, joiden keskinäiset suhteet saattavat edellyttää tarkastelua.

Lisäksi on huomioitava, että varautumista kehitetään tällä hetkellä merkittävästi niin EU-tasolla kuin kansallisesti. EU on julkaissut 8.7.2025 varastointistrategian ja strategian lääketieteellisistä vastatoimista. Työ – ja elinkeinoministeriön sekä huoltovarmuuskeskuksen ohjausryhmän tulisi huolehtia siitä, että tehtävä kehittämissä huoltovarmuuden alalla tulee huomioida huoltovarmuuskeskuksen toiminnan ohjauksessa. Myös STM:ssä jatketaan varautumisen kehittämistä. Tällä hetkellä on valmistelussa hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta, jonka tarkoituksena on antaa hyvinvointialueille Puolustusvoimien kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyviä uusia tehtäviä, jotka liittyvät poikkeusoloihin varautumiseen ja mm. materiaalisien varautumiseen. Lisäksi tarkoituksena on uudistaa tällä hallituskaudella laki lääkkeiden varastoinnista (979/2008). Kaikki yllä mainittu voi edellyttää tulevaisuudessa tarvetta muuttaa tai täsmentää lainsäädäntöä myös huoltovarmuuden osalta.

Lisäksi STM esittää seuraavia huomioita turvavarastolaista. Ehdotetussa 8 ja 8b§:ssä säädettäisiin turvavarastojen käytöstä. Säännösten mukaisissa työ- ja elinkeinoministeriön ja Huoltovarmuuskeskuksen rooleissa näyttäisi olevan päällekkäisyyttä ja niitä ehdotetaan jatkovalmistelussa täsmennettävän. Ehdottaisimme, että tilanteissa, joissa alituspäätös koskisi lääkkeitä tai lääkeaineita sisältäviä

turvavarastoja, säädettäisiin siitä, että alituspäätöstä tehtäessä olisi kuultava sosiaali- ja terveysministeriötä ja Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskusta.

Kansliapäällikkö

Veli-Mikko Niemi

Erityisasiantuntija

Tove Ruokoja

Jakelu TEM Työ- ja elinkeinoministeriö

Tiedoksi STM Sosiaaliturvaministeri

VN/25055/2023-STM-150

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: